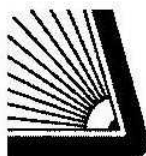

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَبِالْحَقِّ نَذِيرٌ

سرمایه اجتماعی

خدیجه رباعی قادی

انتشارات نظری

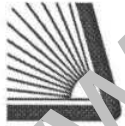
سرشناسه	: رضایی قادی، خدیجه
عنوان و نام پدیدآور	: سرمایه اجتماعی / خدیجه رضایی قادی
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات نظری ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	: ۱۰۴
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۹-۳۹۲-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: سرمایه اجتماعی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۴: ۴ س ۸/۷ HM۷۰۸
رده بندی دیسی	: ۳۰۲
شماره کتابشناسی	: ۴۰۴۷۱

نام کتاب: سرمایه اجتماعی

نویسنده: خدیجه رضایی قادی

نوبت چاپ: اول-۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰

انتشارات نظری

«کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص و محفوظ ناشر می باشد»

دفتر مرکزی: تهران، خیابان ولی عصر (عج)، خیابان سید جمال الدین اسدآبادی (یوسف آباد)

نیش خیابان فتحی شقایق، جنب بانک انصار، پلاک ۳۲، طبقه ۲، واحد ۱۷

info@nashrenazari.com www.nashrenazari.com

تلفن: ۸۸۱۰۲۷۷۵ همراه: ۰۹۱۹۰۱۲۹۴۵۵

پیام کوتاه: ۸۸۱۰۲۷۷۵

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

پیش‌گفتار ۵

مقدمه ۷

فصل اول

تعریف سرمایه

انواع سرمایه و رابطه آن با سرمایه اجتماعی ۱۲

سرمایه فیزیکی ۱۲

سرمایه مالی ۱۲

سرمایه طبیعی ۱۲

سرمایه انسانی ۱۳

سرمایه فرهنگی ۱۳

سرمایه اجتماعی ۱۳

سرمایه نمادین ۱۴

تاریخچه مفهوم سرمایه اجتماعی و تعریف آن ۱۹

تعریف مفهومی سرمایه اجتماعی ۲۳

اجزای سرمایه اجتماعی ۲۸

پیوند عینی ۲۸

پیوند ذهنی ۲۹

سطوح سرمایه اجتماعی ۳۰

سطح خرد ۳۰

سطح میانه ۳۱

سطح کلان ۳۱

۳۲..... ابعاد سرمایه اجتماعی

فصل دوم

دیدگاه های مطرح درباره سرمایه ی اجتماعی

۳۵..... دیدگاه اجتماع گرایی

۳۶..... دیدگاه شبکه ای

۳۶..... دیدگاه نهادی

۳۷..... دیدگاه همجاری

۳۸..... صاحب نظران

۳۸..... رونالد اینگلهارت

۳۸..... جورج زیمل

۳۹..... هربرت بلومر

۴۱..... جمیز کلمن

۵۰..... جانین ناهاپیت و سومانتراگوشال

۶۱..... ون پین تسای و سومانتراگوشال

۶۷..... آنیروود کریشنا و الیزابت شردار

۸۲..... پائول بولن و جنی اونیکس

۸۵..... بوردیو

۸۷..... پاتنام

۹۱..... فوکویاما

فصل سوم

۹۵..... پیامد های سرمایه ی اجتماعی

۱۰۱..... جمع بندی

۱۰۳..... منابع و مآخذ

پیش گفتار

مفهوم سرمایه اجتماعی در سال‌های اخیر در حوزه‌های گوناگون علوم اجتماعی، اقتصاد و اخیراً در علوم سیاسی مطرح شده است. سرمایه اجتماعی عبارت است از ارتباطات و شبکه‌های اجتماعی‌ای که می‌توانند حس همکاری و اطمینان را در میان افراد یک جامعه پدید آورند. در این میان نباید از نقش نهادهای مدنی و ده‌کراتیک و نیز نقش دولت در گشودن چنین فضاهایی غافل شد. به هر روی، امروز بر جامعه‌شناسان ثابت شده که یکی از ابعاد مهم هر توسعه‌ای توجه به سرمایه‌های اجتماعی است. از این رو سرمایه اجتماعی، یکی از مهمترین شاخصه‌های رشد و توسعه هر جامعه‌ای به شمار می‌آید. مطلب حاضر در چند بخش به بحث درباره سرمایه اجتماعی می‌پردازد.

انسان به طور ذاتی در تعامل با دیگران نیازمند خود را برطرف ساخته و گذران امور می‌کند. اثرات این کنش‌های متقابل در نقش آنها تا حدی است که حذف آن، زندگی را غیر ممکن می‌سازد؛ اما در این میان دانشمندان علوم اجتماعی با نگرشی کنجکاوانه در جوامع به شناسایی این کنش‌ها پرداخته و به مجموع عواملی پی برده‌اند که آن را سرمایه اجتماعی نامیده‌اند. مفهوم سرمایه اجتماعی در برگیرنده مفاهیمی همچون اعتماد، همکاری و همیاری میان اعضای یک گروه یا یک جامعه است که نظام هدفمندی را شکل می‌دهند و آنها را در جهت دستیابی به هدف‌های ارزشمند هدایت می‌کند. از این رو شناخت عوامل موثر در تقویت یا تضعیف سرمایه اجتماعی می‌تواند در گسترش ابعاد سرمایه اجتماعی کمک کرده و موجب افزایش عملکرد اجتماعی و اقتصادی

افراد در جوامع شود. مفهوم سرمایه اجتماعی که صبغه جامعه‌شناسانه دارد، بستر مناسبی برای بهره‌وری سرمایه انسانی و فیزیکی و راهی برای نیل به موفقیت قلمداد می‌شود. مدیران و کسانی که بتوانند در سازمان، سرمایه اجتماعی ایجاد کنند، راه گامیابی شغلی و سازمانی خود را هموار می‌سازند. امروزه سرمایه اجتماعی نقشی بسیار مهم‌تر از سرمایه فیزیکی و انسانی در جوامع ایفا می‌کند و شبکه‌های وابسته جمعی و گروهی انسجام بخش میان انسان‌ها و سازمان‌هاست. از این‌رو رغب سرمایه اجتماعی، سایر سرمایه‌ها اثربخشی خود را از دست می‌دهند و بدون سرمایه اجتماعی پیمودن راه‌های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی ناممکن می‌شود. در دیدگاه‌های سنتی مدیریت توسعه، سرمایه‌های اقتصادی، فیزیکی و انسانی مهمترین نقش را ایفا می‌کردند اما در عصر حاضر برای توسعه بیشتر از آنچه به سرمایه اقتصادی، فیزیکی و انسانی نیازمند باشیم به سرمایه اجتماعی نیازمندیم زیرا بدون این سرمایه، استفاده از دیگر سرمایه‌ها به طور بهینه انجام نخواهد شد. در جامعه‌ای که فاقد سرمایه اجتماعی کافی است سایر سرمایه‌ها اثر می‌مانند و تلف می‌شوند. از این‌رو موضوع سرمایه اجتماعی به عنوان یک اصل اساسی برای نیل به توسعه پایدار محسوب شده و حکومت‌ها و دولتمردانی موفق قلمداد می‌شوند که بتوانند با اتخاذ سیاست‌های لازم و ارائه راهکارهای مناسب در ارتباط با جامعه به تولید و توسعه سرمایه اجتماعی بیشتر نائل شوند.

در این کتاب ابتدا به تبیین ماهیت و چیستی سرمایه اجتماعی پرداخته و سپس اجزاء، سطوح، ابعاد گونه‌ها، دیدگاه‌ها و پیامدهای سرمایه اجتماعی به اجمال مطرح می‌شود. در ادامه آرای صاحب نظران حوزه سرمایه اجتماعی، بررسی می‌گردد؛ و در نهایت، ارتباط مولفه‌های سرمایه اجتماعی و سلامتی مورد بحث قرار می‌گیرد.

مقدمه

مفهوم سرمایه اجتماعی به معنای این که مشارکت کردن در گروه و جامعه می‌تواند برای فرد منافع و کارکردهای مثبت داشته باشد، یکی از رایج‌ترین واژه‌هایی است که از علوم اجتماعی وارد ادبیات حوزه‌های دیگر علمی و حتی وارد زبان عمومی شده است. تأکید بر اهمیت اثرات مثبت روابط اجتماعی بر روی فرد و نگرانی و عذر نسبت به تنزل روابط اجتماعی معنادار در جوامع جدید، از مفاهیم و بحث‌های قدیم جامعه‌شناسی می‌باشند و می‌توان گفت واژه سرمایه اجتماعی در این معنی، مفهوم تازه جدیدی نیست و به آرای پیشکسوتان جامعه‌شناسی مانند کارل ماکس، امیل دورکیم، یا گئورگ زیمل بر می‌گردد. به نظر امیل دورکیم، در شرایطی که انسجام اجتماعی کاهش یابد و سنت‌ها و هنجارهای جامعه فرد را در رفتار اجتماعی‌اش راهنمایی نکنند، فرد دچار بی‌هنجاری (آنومی) می‌شود و بسیاری از رفتارهای ناهنجار، از جمله خودکشی، افزایش خواهند یافت. کارل مارکس در بحث معروف خود درباره از خود بیگانگی آثار منفی و مخرب تقسیم فزاینده کار بر روی انسانها را مطرح نموده و گئورگ زیمل ادعا می‌کرد که شهرنشینی با وجود آوردن عقلانیت ابزاری و تحریک شدید عصبی، باعث پیدایش دزدگی در روابط اجتماعی و همچنین بی‌تفاوتی انسانها نسبت به یکدیگر می‌شود. سؤالاتی که اکنون می‌تواند مطرح شود این است که با توجه به مسوق به سابقه بودن مفاهیم انسجام اجتماعی،

وحدت گروهی، ادغام بودن فرد در جامعه و امثالهم، اهمیت یافتن مفهوم سرمایه اجتماعی از چه قرار است؟ به طور کلی می‌توان گفت که تحقیقات معاصر درباره جامعه مدنی (فوکویاما، ۱۳۷۹: ۵) به این نتیجه عام دست یافته‌اند که در نظام اجتماعی، سه عنصر مهم وجود دارند که بعضاً با یکدیگر متعاضم بوده و اگر بین آنها تعادل ایجاد نشود، جامعه با مشکل روبرو خواهد شد. این حوزه‌ها عبارتند از بازار (اقتصاد)، اجتماع و دولت. تجربه کشورهای گوناگون نشان می‌دهد که تسلط و قدرت بلامنازع هر یک از این حوزه‌ها، می‌تواند آثار مخرب و آسیب‌های جدی برای جامعه به همراه داشته باشد. دولت بسیار قدرتمند و یکه‌تاز به استبداد راس‌بین منجر می‌شود، در صورتیکه بازار افسار گسیخته و بدون نظارت به مافیای اقتصادی منجر می‌شود (مانند روسیه بعد از فروپاشی شوروی) و اجتماع به خودرها شده نیز (آنچناکه توماس هابز در قرن هجده ادعا کرده بود) می‌تواند به منازعات قومی و جنگ داخلی ختم شود (مانند یوگسلاوی) (شارع‌پور، ۱۳۸۳: ۲۹۵) در چنین فضایی است که طرح سرمایه اجتماعی جذاب به نظر می‌رسد، یعنی این که در قرن حاضر، با توجه به پیشرفتهای تکنولوژیک و مخصوصاً فرآیند جهانی شدن، نیروهای اقتصادی رونق فراوانی یافته‌اند و حیطه اثرگذاری آنها بسیار وسیع شده است، و چون دولت‌ها با توجه به مسئولیت‌های هر چه بیشتری که به عهده می‌گیرند و نقش‌هایی که در بسیاری از زمینه‌ها بازی می‌کنند بسیار قدرتمند و بزرگ شده‌اند، در مقابل روابط اجتماعی و نقشی که آنها در جامعه بازی می‌کند، آرام آرام تضعیف شده‌اند در چنین فضایی صحبت کردن از اهمیت روابط اجتماعی و اینکه اینگونه روابط می‌توانند کارکردهای مثبت و منفی داشته باشند جلب توجه می‌کند. درواقع، واژه سرمایه اجتماعی که در اواسط سال‌های ۱۹۸۰ توسط افرادی چون کلمن و یا بوردیو مطرح گردید، امروزه به یکی از مصطلح‌ترین مفاهیم علوم انسانی

تبدیل شده است. درعین حال وجود کلمه سرمایه درواژه سرمایه اجتماعی، تأکید بر این دارد که سرمایه اجتماعی مثل سرمایه انسانی یا سرمایه اقتصادی، مولد است، یعنی فرد می‌تواند از طریق سرمایه اجتماعی ارزشی بوجود آورد، کاری انجام دهد، به هدفی نایل شود، مأموریتی را به انجام برساند که در صورت فقدان سرمایه اجتماعی، آن اثر بوجود نمی‌آید.

www.ketab.ir